

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

**Донецького державного університету
управління**

ТОМ XX

**Серія “Економіка”
Випуск 311 “Проблеми та
перспективи забезпечення
стабільного соціально-
економічного розвитку”**

Маріуполь 2019

УДК 33(08)

Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Серія «Економіка». Т. XX, вип. 311. – Маріуполь, ДонДУУ, 2019. – 302 с.

Засновник: Донецький державний університет управління

Редакційна колегія:

головний редактор – д.держ.упр., проф. Марова С.Ф.;

заступник головного редактора – д.е.н., проф. Балуєва О.В.;

д.е.н., проф., академік НАН України Амоша О.І. (Інститут економіки промисловості НАН України);

д.е.н., проф. Бардась А.В. (Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»);

д.е.н., доц. Бойко Л.М. (Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка);

д.соц.н., проф. Бурегу В.В. (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»);

д.е.н., проф. Дубницький В.І. (Український державний хіміко-технологічний університет);

д.е.н., проф. Дятлова В.В. (Донецький державний університет управління);

д.е.н., проф. Прокопенко О.В. (Сумський державний університет);

д.е.н., проф. Смерічевський С.Ф. (Донецький державний університет управління);

д.е.н., проф. Солоха Д.В. (Київський національний університет культури і мистецтв);

д.е.н., проф. Сохнич А.Я. (Львівський національний аграрний університет Міністерства аграрної політики та продовольства України);

д.держ.упр., проф. Токарева В.І. (Донецький державний університет управління);

д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН України Устименко В.А. (Інститут економіко-правових досліджень НАН України)

Збірник розрахований на науковців, працівників органів державної влади і органів місцевого самоврядування, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрів і студентів.

Затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. № 1328 як фахове видання з економічних наук.

Адреса редакції: 87513, м. Маріуполь, вул. Карпинського, 58.

Телефон: (0629) 38-97-74

Видається за рішенням Вченої ради ДонДУУ.

© Донецький державний
університет управління,
2019

ЗМІСТ:

Токарева В. І., Солоха Д. В. МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: УГОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.	6
Бойченко Е. Б., Костенко А. М., Дроботенко Я. М. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІУМУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	14
Заблудська І. В., Бєлоусова Л. І. КОНТЕНТ СУЧАСНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	26
Коніщева Н. Й., Казачковська Г. В. ШЛЯХИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЯХ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ	35
Савченко М. В., Солоненко Ю. В. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СІМЕЙНОГО БІЗНЕСУ	50
Бондаренко В. М., Павлова А. І. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ПРІОРИТЕТІВ РОЗМІЩЕННЯ БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ.	63
Маліч Л. А., Гашутіна О. Е. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	75
Ковальова М. Л. МОТИВАЦІЯ В МІЖНАРОДНОМУ МЕНЕДЖЕНТІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ	84
Андрусак Н. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	93
Белявцева В. В., Рудаченко О. О. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В ОБЛАСНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	102
Татарченко О. М. ВИБІР ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	114
Тулейко К. В. КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ	125
Поважний О. С., Чернишов О. Ю. ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІ КЛАСТЕРИ ЯК МЕТОД АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ	132
Коломицева О. В., Васильченко Л. С. УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ ОСВІТНИМИ МЕРЕЖАМИ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД	140
Кудріна О. Ю. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ	148
Фінагіна О. В., Павловська А. С., Власенко В. М. АНТИКРИЗОВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА: ПІДТРИМКА МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ	158
Стащук О. В., Борисюк О. В. ОСОБЛИВОСТІ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ТА ЗАРУБІЖНІ РЕАЛІЇ	167
Буряк Є. В. КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	177

Панкова Л. І. ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ДІАГНОСТУВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕГІОНАЛЬНОЇ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ	189
Юдіна О. І. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	200
Якушев О. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІХ КЛАСТЕРНИХ ФОРМ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	211
Юдіна О. І. ОЦІНКА СТУПЕНЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА НА ОСНОВІ ІНДИКАТОРІВ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА	222
Борецька Ю. В. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	235
Атаманчук З. А. ТУРИЗМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: БАЗОВІ ПОНЯТТЯ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	245
Дятлова Ю. В. МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОЇ ІНТЕРНАЛІЗАЦІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ	255
Рекова Н. Ю., Мальований Б. Ю. УДОСКОНАЛЕННЯ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	266
Олійник П. О. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ	279
Гуржий Т. О. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ДОМОГОСПОДАРСТВА ІЗ ФІНАНСОВИМИ ТА НЕ ФІНАНСОВИМИ КОРПОРАЦІЯМИ.....	290

CONTENTS:

Tokareva V., Solokha D. INTER-REGIONAL COOPERATION: AGREEMENTS AND PROSPECTS	6
Boichenko E., Kostenko A., Drobotenko Ya. FEATURES OF REPRODUCTION OF REGIONAL SOCIETY IN THE CONDITIONS OF INFORMATION COMMUNITY	14
Zablodska I., Belousova L. CONTENT OF MODERN REGIONAL INNOVATIVE FORMS: ADMINISTRATIVE ASPECT	26
Konishcheva N., Kazachkovskaya G. WAYS OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN THE TERRITORIES OF NATIONAL NATURAL PARKS	35
Savchenko M., Solonenko Yu. METHODOLOGICAL APPROACH TO ESTIMATION OF SUSTAINABILITY OF FAMILY BUSINESS ENTERPRISES	50
Bondarenko V., Pavlova A. METHODOLOGICAL BASIS OF ASSESSMENT OF BUSINESS POSSIBILITIES AND PRIORITIES IN THE REGION	63
Malich L., Gashutina Ye. INNOVATIVE ASPECTS OF THE REALIZATION OF THE CRISIS MANAGEMENT MECHANISM IN MODERN ENTERPRISES OF UKRAINE	75
Kovalova M. MOTIVATION IN AN INTERNATIONAL MANAGENT: THE ESSENCE AND FEATURES	84
Andrusiak N. FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE INVESTMENT AND INNOVATION COMPONENT OF THE ECOLOGICAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN THE REGIONS OF UKRAINE.....	93

Belyavceva V., Rudachenko O. THEORETICAL-METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF FORMATION OF BUDGET POLICY IN REGIONAL TERRITORIAL COMMUNITIES ON THE EXAMPLE OF THE KHARKIV REGION	102
Tatarchenko O. SELECTION OF ORGANIZATIONAL FORMS OF INTERREGIONAL COOPERATION	114
Tuleika K. CONCEPT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN EDUCATION OF BELARUS REPUBLIC	125
Povazhnyi O., Chernishov O. INNOVATION AND EDUCATION CLUSTERS AS A METHOD OF ACTIVATING THE ACTIVITY OF THE REGIONAL ECONOMY	132
Kolomytseva O., Vasilchenko L. REGIONAL EDUCATION NETWORKS MANAGEMENT: A MARKETING APPROACH.....	140
Kudrina O. FORMATION AND DEVELOPMENT OF INNOVATION CLUSTERS AS ONE OF THE INSTRUMENTS TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF THE REGION	148
Finahina O., Pavlovska A., Vlasenko V. ANTI-CRISIS ECONOMIC POLICY: SUPPORTING SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES	158
Stashhuk O., Borisiuk O. FEATURES OF HOUSING CONSTRUCTION IN UKRAINE: DOMESTIC EXPERIENCE AND FOREIGN REALITIES	167
Buryak Ev. COMMUNICATIONS IN THE SYSTEM OF INFORMATION MANAGEMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN REGIONAL ECONOMY	177
Pankova L. ECONOMIC INTERESTS OF DIAGNOSTIC OF THE REGIONAL CLUSTERIZATION PROCESS	189
Judina O. FORMATION OF THE MECHANISM OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF A HOTEL AND RESTAURANT MANAGEMENT ENTERPRISE	200
Yakushev O. CONCEPTUAL BASES OF CREATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL CLUSTER FORMS OF REGIONAL DEVELOPMENT	211
Judina O. ASSESSMENT OF THE STAGE OF SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH OF THE HOTEL AND RESTAURANT ENTERPRISE ON THE BASIS OF THE DYNAMIC DEVELOPMENT DEVELOPMENT INDICATORS	222
Boretska Ju. BASIC APPROACHES TO ASSESS THE EFFECTIVENESS OF INVESTMENT IN THE AGRARIAN SECTOR	235
Atamanchuk Z. RURAL TOURISM IN UKRAINE AND IN THE WORLD: BASIC CONCEPTS, TRENDS AND PERSPECTIVES	245
Dyatlova Yu. MECHANISM OF DEVELOPMENT OF THE BANKING SECTOR OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF COMPETITIVE INTERNALIZATION: METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMATION.....	255
Rekova N. Yu., Malovany B. Yu. IMPROVEMENT OF THE FINANCIAL SECURITY OF THE REGIONS OF UKRAINE UNDER DECENTRALIZATION	266
Olijnyk P. ANALYSIS OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN THE UKRAINE INDUSTRY	279
Gurzhy T. SCIENTIFIC APPROACHES TO FINANCIAL RELATIONS WITH FINANCIAL AND NON-FINANCIAL CORPORATIONS POLICY APPROACHES.....	290

УДК 332.1

ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ДІАГНОСТУВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕГІОНАЛЬНОЇ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ

ПАНКОВА Л. І.,
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту та бізнес-
адміністрування,
Черкаський державний
технологічний університет

У статті зазначено, що процес регіональної кластеризації є динамічною формою прояву економічних інтересів акторів, що залучені до системи регіонального розвитку – держава, регіональні органи влади, бізнес та населення. Систематизовано економічні інтереси діагностування регіональної кластеризації за критеріальними ознаками, що враховують супутні процеси глобалізації та регіоналізації, що надає можливість виявляти вектори кластерної політики регіонального розвитку. Окреслено підхід до діагностування процесу регіональної кластеризації серед основних етапів якого: ідентифікація кластерних утворень, оцінка процесу кластеризації регіону, ранжирування кластерів по пріоритетності з позицій регіонального розвитку, оцінка потенціалу кластеризації регіональної економіки, формування та оцінка портфеля кластерних ініціатив. Зазначено, що запропонований підхід створює передумови для вирішення задач розробки методологічних та методичних засад діагностування, регулювання та розвитку регіональних кластерних утворень.

Ключові слова: державне управління, кластерна політика, регіон, економічні інтереси, діагностування процесу регіональної кластеризації.

В статтє указано, что процесс региональной кластеризации является динамичной формой проявления экономических интересов актеров, которые вовлечены в систему регионального развития – государство, региональные органы власти, бизнес и население. Систематизированы экономические интересы диагностирования региональной кластеризации по критериальным признакам, учитывающие сопутствующие процессы глобализации и регионализации, что позволяет выявлять векторы кластерной политики регионального развития. Определен подход к диагностированию процесса региональной кластеризации среди основных этапов которого: идентификация

кластерных образований, оценка процесса кластеризации региона, ранжирование кластеров по приоритетности с позиций регионального развития, оценка потенциала кластеризации региональной экономики, формирования и оценка портфеля кластерных инициатив. Отмечено, что предложенный подход создает предпосылки для решения задач разработки методологических и методических основ диагностики, регулирования и развития региональных кластерных образований.

***Ключевые слова:** государственное управление, кластерная политика, регион, экономические интересы, диагностирования процесса кластеризации.*

The article indicates that the process of regional clustering is a dynamic form of manifestation of the economic interests of actors who are involved in the regional development system – the state, regional authorities, business and the public. The economic interests of diagnosing regional clustering by criteria are systematized, taking into account the accompanying processes of globalization and regionalization, which allows us to identify the vectors of the regional development cluster policy. An approach to diagnosing the process of regional clustering among the main stages of which is identified: identifying cluster formations, assessing the clustering process of a region, ranking clusters by priority from the standpoint of regional development, assessing the clustering potential of the regional economy, forming and evaluating a portfolio of cluster initiatives. It is noted that the proposed approach creates the prerequisites for solving the problems of developing methodological and methodological foundations for the diagnosis, regulation and development of regional cluster formations.

***Keywords:** Key words: public administration, cluster policy, region, economic interests, diagnosing the clustering process.*

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку економіки в умовах ринкових трансформацій позначили потреби пошуку нових підходів, форм, методів, інструментів і механізмів забезпечення позитивної динаміки зростання національної економіки. Практика зарубіжних країн показує, що в даний час найбільш затребуваною є кластерна концепція економічного розвитку. Активізація перетворень економічних систем, що відбуваються поряд з глобалізацією актуалізує питання дослідження економічних інтересів діагностики процесу кластеризації, що дозволять обґрунтувати і сформулювати загально-методичні підходи до процедури їх діагностування як ефективного інструменту об'єктивної оцінки

соціального та економічного стану регіонів, реалізації кластерних ініціатив. Незважаючи на зростаючу актуальність і практичну значимість кластеризації в розвитку як національної так і регіональної економіки в економічній літературі не систематизовано економічні інтереси діагностування процесу кластеризації і, як результат, відсутній необхідний методологічний і методичний інструментарій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засновником кластерної теорії в її нинішньому розумінні став американський економіст, професор Гарвардської школи бізнесу Майкл Портер.

Дослідженням у галузі теоретичних і методологічних основ кластерного розвитку, системи оцінки ефективності кластерів присвячені праці багатьох зарубіжних авторів, серед яких слід відзначити А. Альошина, М. Афанасьєва, П. Бекатіні, Е. Бергмана, І. Данилова, А. Ермишин, Є. Зарів'я, В. Захарова, Н. Кетову, С. Коннікова, А. Льоша, Л. Лозовського, Л. Маркова, А. Маршалла, А. Міграняна, Ю. Міхєєва, Т. Мусатова, І. Пилипенко, К. Плетньова, М. Портера, А. Святкових, Б. Райзберга, Ю. Рябченко, Д. Сольє, І. Толенадо та ін.

В цілому, при всьому різноманітті теоретичних підходів до досліджуваної проблеми залишаються «відкритими» питання дослідження та систематизації економічних інтересів діагностування процесу регіональної кластеризації. Відповідно, дискусійними залишаються питання формування методологічного і методичного інструментарію діагностування процесу регіональної кластеризації.

Метою статті є визначення та систематизація економічних інтересів діагностування регіональної кластеризації, що є передумовою формування методологічного і методичного інструментарію діагностики зазначеного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток процесу кластеризації у світовій практиці і передумови його поширення в Україні визначили необхідність дослідження економічних інтересів та їх діагностики. З метою визначення та систематизації економічних інтересів діагностування процесу регіональної кластеризації доцільно розглянути визначення категорій «кластер», «кластеризація», «економічний інтерес», «діагностування процесу регіональної кластеризації».

Кластер – це складна система, що володіє такими системними властивостями як: цілісність (виявляється в таких властивостях інтегрованих структур, як емерджентність і синергізм); багаторівність (підтверджується складністю структури, числом рівнів ієрархії, різноманіттям елементів і зв'язків); цілісність (вказує на підлеглість певній меті); адаптивність і гнучкість (можливість пристосовуватися і змінюватися до умов внутрішнього і зовнішнього середовища) [1, с. 150].

Більшість науковців визначають кластеризацію як процес формування та розвитку кластерів [1, с. 151]. На думку автора, кластеризація – це процес формування та розвитку системи тісних зв'язків між науковими і освітніми закладами, бізнесом, громадськістю, владою, додатковими інституціями, які враховують та збалансовують весь спектр економічних інтересів розвитку регіональної та національної економіки.

Економічні інтереси – це реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди, спонукальний мотив чи стимул господарської діяльності, головною метою якої є не тільки максимізація прибутку й задоволення соціальних потреб, що виникають в результаті взаємодії внутрішніх та зовнішніх соціальних груп суб'єктів економічної діяльності, в процесі реалізації та гармонізації економічних відносин виробництва, розподілу, обміну та споживання [2, 3].

Процес регіональної кластеризації є динамічною формою прояву економічних інтересів акторів, що залучені до системи регіонального розвитку – держава, регіональні органи влади, бізнес та населення. При цьому слід зауважити, що об'єктом економічного інтересу є отримання можливостей для задоволення економічних потреб усіх акторів розвитку регіонів.

Економічні інтереси діагностування процесу регіональної кластеризації націлені на формування, з одного боку, інформації для органів державної влади. З іншого, – для господарюючих суб'єктів, спонукаючи їх до більш активних дій з позицій реалізації кластерних ініціатив в регіоні. Автором згруповано та систематизовано економічні інтереси діагностування процесу регіональної кластеризації (табл. 1).

Таблиця 1
Економічні інтереси діагностування процесу регіональної кластеризації

Критерії	Різновиди	Зміст інтересу
економічних інтересів		
За суб'єктами	Національні (державні)	формування і здійснення національної промислової, інноваційної та освітньої політики, що відповідає сучасним потребам розвитку економіки в умовах поширення процесів глобалізації; підвищення ефективності взаємодії приватного сектора, держави, торгових асоціацій, дослідницьких і освітніх установ в інноваційному процесі розвитку національної економіки; збільшення доходів бюджету за рахунок зростання податкових надходжень; підвищення частки зайнятого населення; вирішення соціально-економічних проблем розвитку регіонів
	регіональні	підвищення конкурентоспроможності і інвестиційної привабливості регіону; створення інфраструктури для досліджень і наукових розробок; обмін технологіями; підвищення можливостей виходу на міжнародні ринки
	суспільні	Забезпечення зайнятості в умовах реформування великих підприємств і аутсорсинга
	бізнесу	підвищення конкурентоспроможності підприємств і продукції їхнього виробництва; збільшення обміну інформацією між підприємствами галузі, поява нових методів організації виробництва завдяки об'єднанню ідей та матеріальної бази різних підприємств, поява нових інтегрованих виробників та удосконалення системи економічних відносин між ними
За часовою ознакою	поточні	Визначення пріоритетів інноваційного розвитку підприємництва і пріоритетної інтенсифікації наукоємних і високотехнологічних виробництв; інтенсифікація економічної взаємодії суб'єктів господарювання і посилення ефекту мультиплікаційної підтримки на всіх рівнях функціонування виробничих систем
	перспективні	Пошук напрямів активної інтернаціоналізації виробничо-комерційної діяльності вітчизняних підприємств і залучення іноземного капіталу до формування національних кластерних об'єднань; Забезпечення балансу економічних інтересів між учасниками галузевих і територіальних кластерів

Продовження табл. 1

За об'єктами	майнові	Виявлення можливостей: концентрації підприємств та установ за територіальною ознакою та галузевою належністю, поєднання; майнового потенціалу виробничого й науково-дослідного секторів; оцінка виробничого потенціалу й відповідної інфраструктури
	Грошово-фінансові	Зниження витрат і підвищення ефективності відповідних наукомістких послуг за рахунок забезпечення ефекту синергії і уніфікації підходів в логістиці, інжинірингу, інформаційних технологіях, менеджменті якості і т.д.; Безпека капіталовкладень
	Інтелектуальні	Розвиток інноваційної діяльності Виявлення, оцінка та активізація інноваційної праці Виявлення можливостей підвищення конкурентоспроможності учасників кластера за рахунок впровадження нових технологій

Таким чином, діагностування процесу регіональної кластеризації охоплює широке коло економічних інтересів. Їх систематизація надає можливість вибудувати ефективну кластерну політику регіонального розвитку на основі консолідації та гармонізації економічних інтересів як політичних так і неполітичних акторів регіональної кластеризації. Так, діагностування процесу кластеризації повинне ґрунтуватись на основі проведення наступних заходів:

- ідентифікації кластерів;
- оцінки конкурентоспроможності кластерів та напрямів їх «добудовування»;
- оцінки потенціалу кластеризації регіональної економіки;
- формування портфеля кластерних ініціатив;
- ранжирування кластерів по пріоритетності з позицій регіонального розвитку;
- визначення стану «діагнозу» процесів кластеризації в національній економіці та можливих заходів підтримання кластерних проектів та ініціатив щодо їх реалізації в регіональному просторі.

Таким чином автор пропонує наступний алгоритм діагностування процесу регіональної кластеризації (рис. 1).

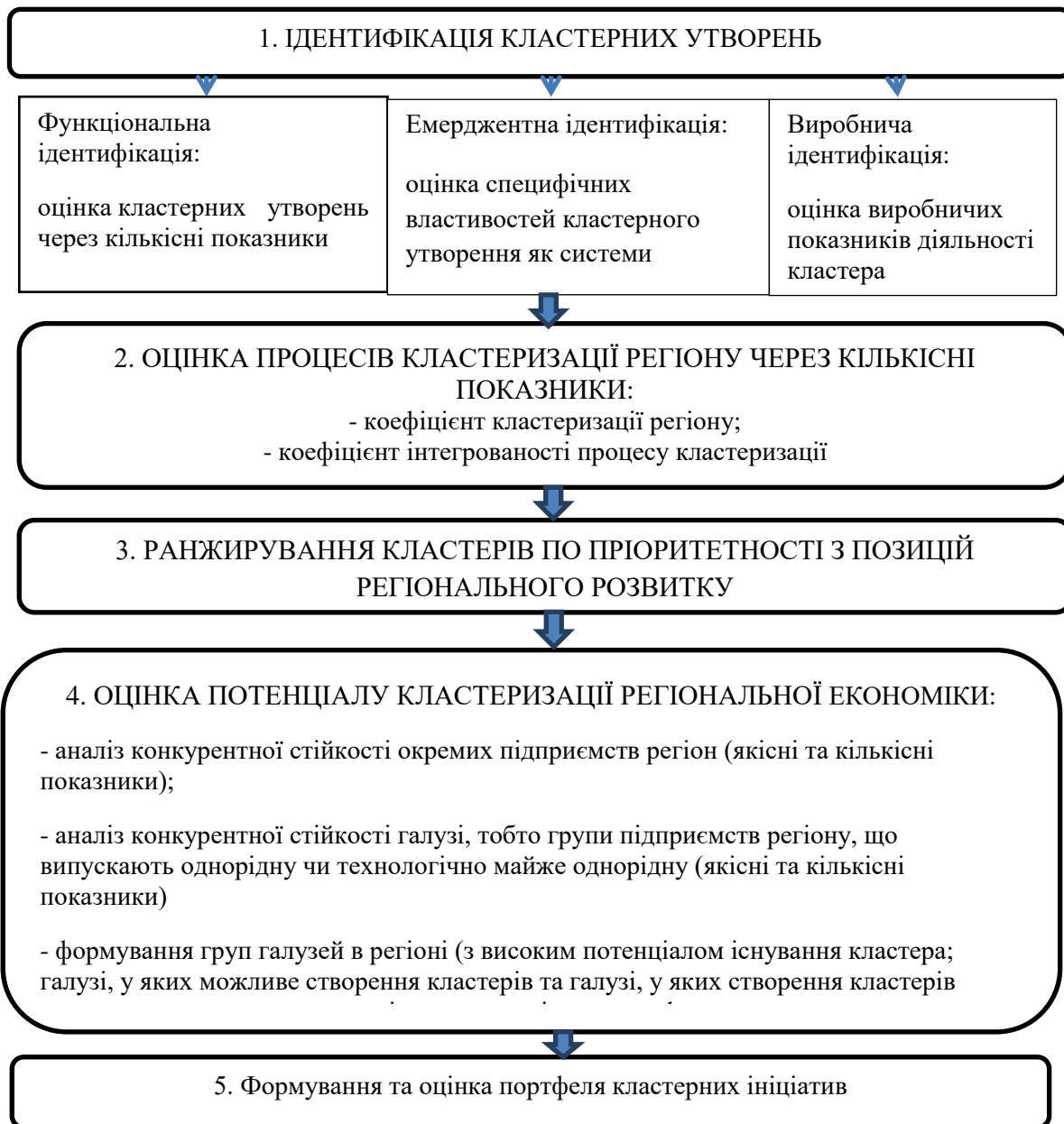

Рис. 1. Діагностування процесу регіональної кластеризації

Першим етапом діагностування процесу регіональної кластеризації є ідентифікація кластерних утворень, що включає функціональну, емерджентну та виробничу ідентифікацію. Функціональна ідентифікація передбачає виявлення кластерних функціональних зв'язків між підприємствами кластера, основна характеристика яких визначається рівнем конкуренції та кооперації. Виробнича ідентифікація передбачає оцінку виробничих показників діяльності кластера.

Емерджентна ідентифікація є одним із вагомих етапів ідентифікації кластерних утворень як складних систем, оскільки емерджентність – це наявність таких специфічних властивостей системи, які не випливають з властивостей, притаманних її елементам, а виникають у процесі їхньої взаємодії як наслідок відповідних кооперативних ефектів. Саме емерджентні властивості економічних систем є найменш доступними для спостереження та вимірювання, що вельми утруднює дослідження таких систем та управління ними. Загальні закономірності появи нових властивостей, породжуваних об'єднанням економічних об'єктів, явищ та процесів, можна виявити та кількісно описати, лише проаналізувавши значний обсяг інформації [4, с. 8].

Другим етапом діагностування регіональної кластеризації є оцінка процесу кластеризації регіону через кількісні показники. У дослідженнях українського науковця Лисенко Ірини наводиться методика дослідження процесів кластеризації регіонів, згідно якої процес оцінки процесів кластеризації здійснюється за такими показниками [5]:

Коефіцієнт кластеризації регіону ($K_{кр}$) показує рівень кластеризації регіону

$$K_{кр} = \frac{\sum_{i=1}^n N_{ky}}{\sum_{j=1}^m N_{ссп}}, \text{ де}$$

$\sum_{i=1}^n N_{ky}$ – загальна кількість кластерних утворень в регіоні;

$\sum_{j=1}^m N_{ссп}$ – загальна кількість суб'єктів господарювання в регіоні.

Коефіцієнт інтегрованості процесу кластеризації ($K_{ін}$) показує частку підприємств регіону, охоплених кластеризацією:

$$K_{ін} = \frac{\sum_{k=1}^s N_{ссп}^k}{\sum_{j=1}^m N_{ссп}}, \text{ де}$$

$\sum_{k=1}^s N_{cz}^k$ – загальна кількість суб'єктів господарювання, що входить в

кластерне утворення.

$\sum_{j=1}^m N_{czp}$ – загальна кількість суб'єктів господарювання в регіоні.

Зазначена методика дозволяє оцінити рівень кластеризації регіону, визначити частку підприємств регіону, охоплених кластеризацією, що дозволяє визначити потенційні можливості поширення процесу кластеризації в досліджуваному регіоні

Формування та оцінка портфеля кластерних ініціатив є важливим етапом діагностування процесу регіональної кластеризації та полягає у виявленні групи підприємств (галузей чи секторів економіки), які мають потенційні можливості до створення кластерних структур. У формуванні портфеля кластерних ініціатив зацікавлені не лише влада, а й самі підприємства – учасники суспільного та економічного розвитку регіону.

Формування та оцінка портфеля кластерних ініціатив повинна здійснюватись на основі кількісних та якісних інструментів в залежності від наявності, повноти та доступності необхідної для оцінки інформації. Тому зазначеному процесу повинні передувати такі етапи діагностування процесу кластеризації як ранжирування кластерів по пріоритетності з позицій регіонального розвитку, оцінка потенціалу кластеризації регіональної економіки, що дозволяє інтегрувати зведену оцінку родинних і підтримуючих підприємств, які і формують можливий портфель кластерних ініціатив.

Показники кількісної оцінки портфеля кластерних ініціатив можна сформулювати за наступними критеріями:

1. Визначення структури регіону.

2. Показники ефективності (продуктивність праці, коефіцієнт ефективності (визначається як відношення обсягу виробництва на одиницю витрат у регіоні до аналогічного показника в країні; він показує, у скільки разів одержаний ефект в регіоні на одиницю витрат більший або менший від загального у країні ефекту) [6].

3. Показники локалізації – концентрація підприємств за секторами економіки, а також визначення структури економіки регіону за створеними продуктами та послугами [7] (локалізація реалізованих товарів та послуг, локалізація чисельності персоналу, локалізація інвестицій в основний капітал).

Запропонований підхід діагностування процесу регіональної кластеризації створює передумови для вирішення задач розробки методологічних та методичних засад діагностування, регулювання та розвитку регіональних кластерних утворень, що і формує основні напрями подальших наукових досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, вхідною інформацією до діагностування кластеризації в умовах активізації інтеграційних процесів в національній економіці може бути система економічних інтересів розвитку кластерних утворень та їх досліджень.

Систематизація економічних інтересів діагностування процесу регіональної кластеризації дозволяє:

визначити основні етапи діагностування регіональної кластеризації серед яких: ідентифікація кластерних утворень, оцінка процесу кластеризації регіону, ранжирування кластерів по пріоритетності з позицій регіонального розвитку, оцінка потенціалу кластеризації регіональної економіки, формування та оцінка портфеля кластерних ініціатив;

підвищити прогнозованість і врегульованість процесу кластеризації;

дослідити ефективність кластерної політики розвитку регіону та визначити пріоритетні напрями щодо її формування.

Ефективність процесу регіональної кластеризації залежить від збалансованості економічних інтересів їх учасників. Діагностування процесу кластеризації з урахуванням широкого кола економічних інтересів, їх гармонізація та досягнення оптимальних пропорцій соціальних та економічних ресурсів дасть змогу сформуванню потужний базис для розвитку кластерних утворень та їх потенціалу.

Література:

1 Рутко Д. Ф. Теоретические аспекты интеграции субъектов хозяйствования. Экономическое образование и современные

педагогические технологии. Экономика и предпринимательство: сб. науч. работ. Вып. 2 / Ин-т предпринимательской деятельности / под общ. ред. В. В. Шевердова, И. С. Солодухи. Минск, 2008. 176 с. С. 149–155.

2 Бабина О. Є. Економічні інтереси в системі ринкових відносин. *Водний транспорт*. 2013. Вип. 1. С. 75–79.
URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vodt_2013_1_15.pdf

3 Смесова В. Л. Економічні інтереси в концепціях економістів другої половини ХХ ст. «Економіка розвитку» (*Economics of Development*), № 2 (82), 2017. С. 39–49.

4 Методологія системного підходу та наукових досліджень: Навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2010. 176 с

5 Лисенко І. В. Дослідження процесів кластеризації економіки регіону. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління»*. Вип. 21-22. Ч. 2. Київ: ДЕУТ, 2012. С. 230–236.

6 Жданова О. И. Потенциал кластеризации как фактор конкурентоспособности. Трансформация факторов экономического развития и конкурентоспособность: монография / под ред. А. В. Барышевой. М.: МАКС Пресс, 2007. С. 9–26

7 Ягольницький О. А. Методи виявлення кластерних ініціатив території. *Бізнес Інформ*. 2011. № 3. С. 12–16.

Наукове видання

**Збірник наукових праць Донецького державного університету
управління**

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ»**

Серія «Економіка»

Том XX

Випуск 311

Мови: українська, російська, англійська

Відповідальний за випуск

О. В. Балуєва

Технічні редактори

**З. М. Калюжна,
О. О. Дубравіна**

Підписано до друку 26.02.2019. Формат 60x84/16. Папір офісний.
Гарнітура Times New Roman Суг. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 17,6.
Обл.-вид. арк. 13,5. Наклад 100 прим.

Донецький державний університет управління 87513,
м. Маріуполь, вул. Карпинського, 58